

ЗНАМЕНИТИ РУСКИ ПИСАТЕЛИ XIX–XXI ВЕК

Издавателство
ПАРИТЕТ

ЗНАМЕНИТИ РУСКИ ПИСАТЕЛИ

ХІХ–ХХІ ВЕК

Автор: Анна Покровская

Превод: Горанка Цветкова

Издателство „Паритет“, 256 стр.

През ХІХ век ги наричат „властелини на мисълта“: Пушкин, Лермонтов, Гогол, Тургенев. Със своите творби те оказват огромно влияние върху умовете на съвременниците си. Наричат Фьодор Достоевски и Лев Толстой „съвестта на народа“. През ХХ век Горки, Бунин, Булгаков, Солженицин и редица други писатели осъждат социалното неравенство, говорят за опасността от зараждащия се тоталитаризъм, за „отчуждението“ и самотата на човека. Днес, през ХХІ век, руските писатели Акунин, Лукяненко, Глуховски, Пелевин са всепризнати майстори на словото, а произведенията им се издават в цял свят.

Тази книга представя истории от живота на едни от най-значимите руски писатели, повдига завесата на сложните процеси, съпътстващи творческия процес и разкрива страстта, с която те създават ненадминати шедеври, сравними единствено с разноликите им съдби.

**За поръчки на книги от сайта
www.paritetbg.com – 20% отстъпка.**

Всички права са защитени. Никаква част от тази книга не може да бъде възпроизведена в каквато и да е форма без писменото разрешение на притежателя на авторските права.

ISBN 978-619-153-582-8

**Биографични книги за хората, които направиха света
такъв, какъвто го познаваме днес**

1. ПЪЛКОВОДЦИТЕ НА ДРЕВНИЯ СВЯТ
2. ЖЕНИТЕ, КОИТО ПРОМЕНИХА СВЕТА
3. ГЕНИИТЕ НА ВСИЧКИ ВРЕМЕНА
4. НАЙ-ВЕЛИКИТЕ КИНОЗВЕЗДИ НА ХХ ВЕК
5. ПЪЛКОВОДЦИТЕ, КОИТО ПРОМЕНИХА СВЕТА
6. ВЕЛИКИ ТИРАНИ И ДИКТАТОРИ
7. НАЙ-ВЛИЯТЕЛНИТЕ ВЛАДЕТЕЛКИ В ИСТОРИЯТА
НА СВЕТА
8. ВЕЛИКИ ПРОРОЦИ И ЯСНОВИДЦИ
9. ЛИЧНОСТИТЕ, КОИТО ПРОМЕНИХА СВЕТА
10. ЖЕНИТЕ, КОИТО ВДЪХНОВИХА ВЕЛИКИ МЪЖЕ
11. ПЪТЕШЕСТВЕНИЦИТЕ, КОИТО ОТКРИХА НОВИЯ СВЯТ
12. ВЛАДЕТЕЛИТЕ НА РУСИЯ
От Рюрик до Путин
13. НАЙ-ВЕЛИКИТЕ КОМПОЗИТОРИ НА ВСИЧКИ
ВРЕМЕНА
14. НАЙ-ЖЕСТОКИТЕ СЕРИЙНИ УБИЙЦИ
От Джак Изкормвача до Андрей Чекатило
15. ВЕЛИКИ ФУТБОЛИСТИ НА ХХ ВЕК
16. ЛИЧНОСТИТЕ, КОИТО ПРОМЕНИХА ЖИВОТА
От ХХ век до наши дни
17. ГЕНЕРАЛИТЕ НА ВЕРМАХТА
18. НАЙ-ДОБРИТЕ ФУТБОЛИСТИ НА ХХІ ВЕК
19. НАЙ-ВЕЛИКИТЕ АКТРИСИ НА ХХ ВЕК
20. НАЙ-ВЕЛИКИТЕ ТЕНИСИСТИ НА ВСИЧКИ ВРЕМЕНА
21. 30-ТЕ НАЙ-ЗНАМЕНИТИ ФУТБОЛНИ ТРЕНЬОРИ
22. ВЕЛИКИТЕ ПИСАТЕЛИ НА ВСИЧКИ ВРЕМЕНА

СЪДЪРЖАНИЕ

ХІХ ВЕК

Александър Пушкин (1799–1937)

*Основоположник на съвременната руска литература
и на руския литературен език.....* 7

Николай Гогол (1809–1852)

Тайнствен, загадъчен и неразбран приживе..... 17

Михаил Лермонтов (1814–1841)

Геният, угаснал само на 27 години..... 29

Иван Тургенев (1818–1883)

Летописецът на дворянския бит..... 40

Фьодор Достоевски (1821–1881)

*Реалистът, измерил бездната на човешкото страдание,
лудост и порок.....* 54

Лев Толстой (1828–1910)

Гений на перото и мисълта..... 67

Антон Чехов (1860–1904)

Нещата, които никой не разказва в училище..... 77

XX ВЕК

Максим Горки (1868–1936)

Гордият буревестник на революцията..... 87

Иван Бунин (1870–1953)

Усещане за живот..... 97

Ааркадий Аверченко (1881–1925)

Царят на хумора, обожаван от Николай II и от Ленин..... 106

Алексей Толстой (1882–1945)

Съветският граф..... 114

Борис Пастернак (1890–1960)	
<i>Руският Хамлет</i>	127
Михаил Булгаков (1891–1940)	
<i>Мистикът, който се сприятели с дявола</i>	139
Михаил Зошченко (1894–1958)	
<i>Дворянинът, който стана главен сатирик на СССР</i>	149
Сергей Есенин (1895–1925)	
<i>Шеметни млади години и мистериозна смърт</i>	159
Андрей Платонов (1899–1951)	
<i>Ярък пример за конфликт между личност и епоха</i>	171
Владимир Набоков (1899–1977)	
<i>Американецът, роден в Русия</i>	180
Михаил Шолохов (1905–1984)	
<i>Летописецът на Донския край</i>	190
Йосиф Бродски (1940–1996)	
<i>Начално училище, психиатрия и Нобелова награда</i>	205
Сергей Довлатов (1941–1990)	
<i>„Моята професия е да бъда руски автор“</i>	215

XXI ВЕК

Борис Акунин (род. 1956 г.)	
<i>Факти от живота на Човека с хиляда лица</i>	223
Виктор Пелевин (род. 1962 г.)	
<i>Най-загадъчният писател на съвременна Русия</i>	232
Сергей Лукяненко (род. 1968 г.)	
<i>Пазителят на руската научна фантастика</i>	243
Дмитрий Глуховски (род. 1979 г.)	
<i>Журналист, писател и яростен критик на Путин</i>	249

A. Nyman

Александър Пушкин

(1799–1937)

Основоположник на съвременната руска литература и на руския литературен език

Александр Сергеевич Пушкин е един от най-известните руски поети, драматург, литературен критик, историк, публицист и белетрист от периода на Романтизма. Признат от повечето литературни критици за основоположник на съвременната руска литература.

Бъдещият велик поет и създател на съвременния руски литературен език е роден на 6 юни 1799 година в Москва, в семейството на майор от запаса и потомствен дворянин Сергей Пушкин. Своята особена външност и пламенен нрав Саша наследява от працядо си, етиопеца Абрам Ганибал, момчето, подарено на Петър Първи. Родителите на Александър са хора образовани, вещи в литературата, знаещи френски и латински, запознати със световната и руската история. Саша, брат му Лев и сестра му Ольга получават отлично домашно образование, благодарение на гувернантите им французи. А лятно време Александър прекарва в село Захарово в Подмосковието, при баба си, която говори и пише на руски. Точно тя събужда у внука си любов към родния език, а освен това наема за него бавачката Арина Радионовна, която прекрасно познава руския фолклор и напевно разказва приказки на своя възпитаник.

Працядото на поета по майчина линия е „етиопски“ роб (от Камерун), когото Петър Първи купува от турците. Той го прави свой кръщелник, което му позволява да получи образование и да премине во-

енна подготовка. Някои казват, че праядото на Пушкин всъщност е бил етиопски принц. Африканският праядо на Пушкин става дворянин. Според една от версиите Петър е искал да даде пример на аристократите, като им покаже, че и сред африканците може да има и образовани хора. Поетът се е гордеел, че в жилите му тече африканска кръв.

На 12-годишна възраст Пушкин влиза в Императорския лицей в Царское село, който е ново елитно учебно заведение. Основано е от министър М. Сперанский. Випускът не е голям, само 30 човека, но чичото на Александър, поетът Василий Лвович познава Сперанский лично. Затова успява да издейства място за племенника си. Образователната система в това заведение е новаторска, набляга се предимно на хуманитарните науки. Преподавателите са млади, а възпитанието не предвижда телесни наказания. Освен това учениците слушат лекциите на именити професори и се явяват на изпити пред членове на Академията на науките.

В лицей Пушкин бързо се сприятелява със съучениците си, особено с А. Делвиг, В. Кюхелбекер и И. Пушчин. Младежите организират кръжок на поетите и новелистите, и когато се събират вечер, си правят стихотворни импровизации. Освен това Пушкин пише епиграми за списание „*Лицейский мудрец*“. Например обръщението към Кюхелбекер: „*Вилхелм, издекламирай стиховете си, че да си лягам*“. Казват, че като видял това, героят на епиграмата хукнал да се дави в езерото, но успели да го спасят. А на другия ден в „*Мудрец*“ излиза карикатура как от езерото стърчи дългият нос на Кюхелбекер.

През 1817 година учениците от лицей се дипломират. След 15-те изпита Пушкин е двадесет и шести по успех – най-високи са постиженията му във фехтовката и словесните дисциплини. След като завършва лицей, той е назначен в Колегията по външните работи, където колеги му стават приятели от лицей. Но дипломатическата кариера не блазни поета.

Много по-интересен му е бурният живот в столицата. Той се движи в бохемските среди, влюбва се, предизвиква съперниците си на дуел, ходи на театър, посещава салоните, литературните кръжоци и къщата на Оленини на „Фонтанка“, където се събира целият културен цвят на Санкт Петербург. Влюбчивият поет дори прави предложение на дъщерята на Оленини – Анна. Девойката обаче му отказва. Александър не страда дълго. По думите на Лев Пушкин брат му бил *„грознават, дребен на ръст, но кой знае защо жените много го харесват“*. В свое писмо нещо подобно казва и Вера Нашчокина, съпруга на един приятел на поета: *„Пушкин беше с кестенява, много къдрава коса, сини очи и изключително привлекателен“*.

През онези години руското общество е впечатлено от победата в тежката война с Наполеон, вълнуват го свободолюбиви идеи и то с радост очаква политически реформи. Всичко това избуява и с „волните стихове“ в творчеството на Пушкин. Неговият приятел от лица Пушчин си спомня: *„Тогавана навсякъде се цитираха, преписваха се и се декламираха неговите стихове „Село“, „Ода за свободата“, „Ура, препуска към Русия“ и други такива нещица. Нямахме жив човек, който да не знае стиховете му“*. Този пламенен интерес към свободолюбивите идеи едва не докарва на Пушкин сериозни неприятности. Александър I без малко да го заточи в Сибир или в Соловки, но ходатайствата на приятелите му смекчават участието на поета – заповядано е той да бъде заточен на юг и назначен в канцеларията на генерал-лейтенант Инзов.

Скоро след заминаването му, през юни 1820 г., излиза първата му поема „Руслан и Людмила“, която впечатлява съвременниците с неимоверно живите и колоритни картини и с блясъка на поетичния му език. Всички екземпляри са изкупени мигновено. Поемата се радва на невероятен успех, предизвиква многобройни отзиви в списанията и поражда разгорещена полемика между привържениците на старото и на новото направление в поезията.

Генерал Инзов посреща Пушкин сърдечно и като научава, че поетът е сериозно настинал, го пуска да се лекува в Кавказ. Пушкин предприема това първо кавказко пътешествие заедно със семейството на генерал Раевский. След двата месеца, прекарани там, те заминават по море за Крим. В средата на септември през Одеса Пушкин пристига в Кишинев – новата резиденция на Инзов.

Той е дребен на ръст, само 161 см. Има сини очи, изпъкнала челюст и къдрава, непослушна коса. Веднъж описва външността си като на „същинска маймуна“. „Неговите ужасни мустаци, дълги нокти, нисък ръст, груби маниери, дързък поглед с който гледа жените... и неговото безгранично честолюбие“ – така описва Пушкин Анна Оленина, жената, която някога е щяла да се омъжи за него.

След като се уволнява през 1824 година (формално – защото се интересувал от атеизма, а фактически заради романтичната му връзка с жената на граф М. Воронцов) Александър се връща в село Михайловское, където по онова време живеят родителите му. Отношенията му с близките не потръгват, Пушкини заминават за столицата, като оставят поета заточен в Михайловское. Новината за въстанието на декабристите, избухнало на 14 декември 1825 година, заварва Александър неподготвен. В организацията участват негови приятели и по време на обиските у много от тях са намерени забранени стихове на поета. Повече от 150 дворяни метежници са заточени в Сибир, а подбудителите са обесени.

През септември 1826 година заточението на Пушкин изведнъж приключва – новият император Николай I му заповядва да дойде в Москва и след продължителен разговор с набедения поет му позволява да живее в столицата. През май 1827-а Пушкин пристига в Петербург и заживява там. Според спомените на неговия приятел, офицера Путята: „Той

водеше най-безреден начин на живот, танцуваше по баловете, мъкнеше се с жени, играеше карти, пируваше с тогавашните младежи, посещаваше различни прослойки на обществото“. През 1829 г. Пушкин за втори път пътува до Кавказ и участва в похода на руската армия до Арзрум. Най-големите му произведения от този период са поемата „Полтава“ и седма глава от „Евгений Онегин“. Пак тогава той написва и много от стихотворенията си.

В края на 1820 година Пушкин явно започва да се оттегля от ергенския си живот. *„Вече съм на 27 години – пише той на Зубков. – Време е да заживея, т.е. да позная щастие*“. Започва да изпитва настойчива потребност да създаде дом и семейство. Накрая изборът му се спира на младата хубавица Наталия Гончарова. През май 1829 г. Пушкин ѝ прави предложение и на следващата година двамата се сгодяват. Но положението му остава неясно заради конфликтите с бъдещата му тъща. През септември той оставя въпроса със сватбата нерешен и заминава за имението на баща си Болдино, където трябва да влезе във владение на заделеното му село Кистеньовка. Но няколко месеца епидемията от холера не му позволява да напусне Болдино. Тук, далеч от светската и столична суета, Пушкин преживява прилив на огромно вдъхновение. *„В Болдино пишех както не съм писал отдавна“* – споделя той на Плетньов. За няма и три месеца завършва „Евгений Онегин“, написва поемата „Къщичка в Коломна“, „Малки трагедии“, „Повестите на Белкин“, „Приказка за попа и неговия ратай Балда“ и близо 30 стихотворения.

В началото на декември се връща в Москва и започва да се готви за сватбата. Венчавката е през февруари 1831 г. и скоро Пушкин пише на Плетньов: *„Сега съм женен – и щастлив; единственото ми желание е нищо в моя живот да не се променя, по-добро няма да дочакам. Това състояние за мен е толкова ново, сякаш съм се преродил*“. Пушкин буквално изгаря от страст към съпругата си, а тя просто го обича – кротко и спо-

Наталия Гончарова

койно. Наталия е аристократична, умна и непорочна и знае как да се държи в общество. Тя се занимава с домакинството, ражда и отглежда децата. Между 1832 и 1836 година в семейството се раждат четири деца – дъщерите Мария и Наталия и синовете Александър и Григорий.

Веднага след сватбата обаче възникват нови проблеми, най-вече материални. Николай I прави на Пушкин своеобразен сватбен подарък, като през лятото на 1831 г. го назначава за придворен историограф и му възлага да напише историята на Петър. Пушкин съобщава това на Плетньов по следния начин: *„Царят ме взе на служба, но не в канцеларията, не като придворен или военен, не, отпусна ми заплата и ми разкри архиви, за да се ровя в тях и нищо да не правя. Много мило от негова страна, нали? Каза: „Понеже той е женен и не е богат, ще трябва да подкрепим семей-*

ството му“. Така под предлог, че ще пише история, Пушкин получава един вид синекурна длъжност със заплата от 5 хиляди рубли годишно. Но тези пари, а също и спечелените благодарение на перото му, катастрофално не му стигат. Той трябва да иска заеми от приятели и да моли да му плащат в аванс. През 1836 година дълговете му нарастват до астрономическа сума – само на правителството той дължи вече 45 хиляди рубли. Пушкин е станал глава на голямо семейство и е принуден да прави всичко възможно, за да го издържа. Освен жена си и децата си издържа двете сестри на Наталия, вечер събира гости в дома си и трябва да ходи с жена си по балове и в салоните.

Пушкин пише в стил не толкова проповеднически и назидателен като например Толстой и Достоевски. На него му е по-интересно да пише за радостите в живота, отколкото да умува върху душевните терзания. Творбите му трудно се превеждат на английски, затова не са така популярни на Запад. Хората от Запад не могат да разберат какво иска да каже великият руски класик. След като прочита няколко лошо преведени стихотворения на руския генерал, Флобер пише на Тургенев: „Този ваш поет е много плосък“.

Женитбата има и други последици за поета. Императорът обича да е заобиколен от чаровни жени и винаги се грижи те да красят двореца му. Хубавица като Гончарова не може да остане незабелязана. Николай иска да я вижда по баловете си по-често. През 1834 г. той издига Пушкин до камер-юнкер.

Това звание обаче е същинско оскърбление за поета, защото обикновено се дава на съвсем млади дворяни, а по същото време той е вече на 35 години. Титлата обаче му позволява да присъства в двореца и той може да придружава съпругата си на всички императорски балове, където по раз-

пореждане на негово величество трябва да присъства неговата Наталия.

Съпругата на поета е само на 22, тя иска да блести в обществото, обича да танцува и да привлича възторжените погледи на мъжете наоколо.

През 1836 година поетът е споходен от загуби и разочарования. Той трябва да работи много, за да изплаща дълговете си. През пролетта на същата година умира майка му и Александър понася загубата ѝ много тежко. После в столицата плъзват сплетни за романа на жена му с френския барон Дантес, който публично ѝ демонстрирал вниманието си. Пушкин се кани да извика съперника си на дуел, но приятелите му потушават конфликта. Скоро столицата е залята от нова вълна от слухове, а и Хекерн започва да плете интриги срещу поета и съпругата му. Пушкин направо побеснява и пише оскърбително писмо до посланика, след което посланикът трябва да го извика на дуел. Но Хекерн е дипломат и решават вместо него да се дуелира приемният му син Дантес.

Дуелът е насрочен за рано сутринта на 27 януари 1837 година край Чорная речка. Куршумът на Дантес минава през шийката на бедрената кост и засяда в корема на Пушкин. По онова време подобно раняване е равносилно на смъртна присъда и не се лекува. В продължение на два дни Пушкин страда неимоверно. Опитва се да запази хладнокръвие и пише на императора, който обещава на умиращия поет да се погрижи за семейството му. Канят при Пушкин свещеник, той се изповядва, после се прощава с всичките си роднини и на 29 януари умира.

Русия е потресена от смъртта му. Един от приятелите му пише: *„На мястото на дуела се стичаха хиляди: жени, старци, деца, студенти, обикновени хора с овчи кожуси, някои дори в дрипи“*. Мнозина идват и в жилището на Пушкин, за да се поклонят и да целунат ръка на мъртвия поет. Православната църква в Санкт Петербург отказва да извърши погребението

*Пушкин се прощава с морето – И. К. Айвазовски, И. Е. Репин, 1877 г.
(Всероссийски музей „А. С. Пушкин“)*

„на основание, че смъртта при дуел е равносилна на самоубийство“. Тялото на поета е изнесено от жилището посред нощ и опелото е извършено в малка църквица без да се разгласява.

Пушкин е погребан на 6 февруари 1837 година в Псковска губерния, в Святогорския манастир и гробът му е до този на майка му.